

PENOLOŠKA ANDRAGOGIJA – ZATVORSKI TRETMAN I MOGUĆNOSTI RESOCIJALIZACIJE ZATVORENIKA

Renata Jukić i Marin Sabljo

Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku, Hrvatska
rkukic@ffos.hr; marin.sabljo@gmail.com

Sažetak

U današnjem (poslije)postmodernom, nesigurnom svijetu neprestano se bilježi povećanje zatvoreničke populacije te raste potreba za istraživanjem i razvojem penološke andragogije. U većini zemalja modernog svijeta zatvorenička populacija, nakon izlaska iz zatvora, doživljava ekskluziju iz šire društvene zajednice, te takva skupina ljudi nerijetko završava na marginama društva ili u recidivu. Toj izrazito socijalno ranjivoj skupini ljudi treba pristupiti pažljivom implementacijom andragoških spoznaja i zakonitosti kroz svakodnevni rad. Mogućnosti za resocijalizaciju unutar penološke ustanove prvenstveno će ovisiti o raznovrsnosti tipova zatvorskog tretmana, te o stavovima zatvorskih službi (službe sigurnosti i službe zatvorskog tretmana) prema zatvorenicima i njihovoj kazni. Također, to su čimbenici koji će izravno utjecati na motivaciju zatvorenika za stupanje u ponuđene im resocijalizacijske mogućnosti u ustanovi. Cilj rada je dati pregled suvremenih resocijalizacijskih oblika u penološkim ustanovama. U svijetu je relativno malo recentnih istraživanja na ovu temu te rad predstavlja uvid u spoznaje koje mogu doprinijeti razvoju andragogijske znanosti u području penološke andragogije.

Ključne riječi: odgoj i obrazovanje, penološka andragogija, resocijalizacija, zatvorske službe

Uvod

U klasičnoj i modernoj andragoškoj literaturi nema jedinstvenog i uniformnog stajališta oko položaja andragogije u svijetu znanosti. Bez obzira krećemo li od razmišljanja Montsa (2000), Cullena i sur. (2002) i Knowlesa i dr. (2015) koji ju smatraju samostalnom znanstvenom disciplinom ili Andrilovića i sur. (1985) i Savičevića (1989) koji ju promatraju kao granu obuhvatnije pedagoške znanosti, područje bavljenja andragogije je i penološka andragogija. Ona svoje korijene ima duboko u povijesti, ali

njena moderna varijanta razvija se tek sredinom 20. st. i počiva na ideji rehabilitacije i resocijalizacije zatvorenika (Knežević, 2007). "Rehabilitacija je popravljanje počinitelja kaznenih djela kroz tretman kako bi ubuduće živjeli u skladu sa zakonom. Još konkretnije, rehabilitacija je rezultat bilo koje planirane intervencije usmjerene prema počinitelju koja reducira kriminalnu aktivnost, bez obzira dosiže li se ta redukcija promjenama u ličnosti, sposobnostima, stavovima, vrijednostima ili ponašanju (Sechrest, White i Brown, 1997, str. 20). Resocijalizacija ima za cilj omogućiti zatvoreniku, nakon odslužene kazne, ponovnu integraciju u širu društvenu zajednicu te ga učiniti funkcionalnom jedinkom unutar raznih socijalnih struktura i grupa (obitelji, prijatelja, posla...). Iako u literaturi nalazimo sve više istraživanja usmjerenih na proučavanje djelovanja kazne zatvora, nema potpunog slaganja u spoznajama o načinima rada i prilagođavanja zatvorenika životu u zatvoru. Djelomično su razlog tomu i metodološka ograničenja istraživanja, prvenstveno propusti u broju i odabiru uzorka, neadekvatnoj kontroli efekata različitih varijabli/faktora... (Bonta i Gendreau, 1990). U svakom slučaju, danas se humanistički koncept smatra jednim od temeljnih načela rada sa štíćenicima bilo koje totalne institucije (Ogrizović, 1956; Coyle, 1994; Knežević, 2007).

Resocijalizacijska uloga andragoškog djelovanja u zatvorskim ustanovama

Resocijalizacija je pojam koji obuhvaća postupke i procese koji dovode do društveno poželjnih promjena u stavovima, vrijednostima i ponašanju osoba kod kojih socijalizacija nije dovela do društveno prihvatljivih ponašanja već do antisocijalnog ponašanja (Petz, 2005), odnosno to je „...proces socijalnog učenja u kojem pojedinac dobiva socijalno relevantne oblike ponašanja i oblikuje se kao ličnost...“ (Macanović i Nadarević, 2014, str. 88). Uz pojam resocijalizacije u literaturi se usko veže pojam preodgoja pri čemu ga socijalni pedagozi definiraju kao organizirani proces nužne ponovne socijalizacije koji sadržava intencionalnost i usmjerenost na preusmjeravanje poremećaja u ponašanju osobe koja se resocijalizira (Bouillet i Uzelac, 2007). Osnova za uspješnu resocijalizaciju osuđenika krije se u sljedećoj spoznaji „...svako ponašanje, poželjno i nepoželjno, naučeno je...“ (Mejovšek, 2001, str. 171). Upravo ova premisa upućuje na resocijalizacijsko polazište prema kojem se svako trenutno ponašanje može korigirati ili u potpunosti ukloniti te na njegovo mjesto usvojiti drugačiji (društveno prihvatljiv) obrazac ponašanja. Zatvorski tretman je svojevrсни medij i glavno oruđe preodgoja zatvorenika, stoga se na njega treba staviti naglasak unutar šireg procesa resocijalizacije. Njegova uloga je kroz organizirano i strukturirano vođenje, od strane visoko obrazovanih stručnjaka humanističkih i društvenih znanosti, doprijeti do zatvorenika, do njegovog sustava vrijednosti te ga rekonstruirati tako da bude prihvatljiv samome zatvoreniku te široj društvenoj zajednici. Zadatak mu je „izgraditi“ socijalno – društvenu funkcionalnu ličnost koja se može samoaktualizirati, a da pri tome ne dođe u konflikt s drugim članovima društva. Ako se zatvorski tretman gleda kroz prizmu medija tj. prijenosnika pozitivnih odgojno-obrazovnih znanja i vrijednosti, onda na resocijalizaciju treba gledati kao na proces

koji se odvija tijekom tretmana te kojeg tretman nastoji prenijeti zatvoreniku. Cilj toga procesa je dobiti čvrstu, neovisnu, resocijaliziranu te društveno funkcionalnu ličnost, a andragozi su pozvani dati svoj znanstveni i stručni doprinos tomu.

Ogrizović (1956) identificira preodgojne čimbenike koji djeluju u sklopu zatvorskog tretmana koje uz neznatne modifikacije i danas možemo prihvatiti: organizacija kazneno-popravnih ustanova, rad i njegova organizacija, nastavno-obrazovna aktivnost, aktivnosti slobodnog vremena (kulturno-umjetničke, sportske, tehničke i dr.), kolektiv osuđenika i njihovo samoorganiziranje te vanjski utjecaji. Postoje tri oblika zatvorskog tretmana na koje će se rad referirati, a koja su u domeni djelovanja penoloških andragoga. Cilj svih oblika zatvorskog tretmana je pružiti zatvoreniku stručni rad, komunikaciju, rehabilitaciju te priliku za postupnu reintegraciju u društvo u sigurnom okruženju zatvorskog tretmana. Oblici zatvorskog tretmana u svojim teorijskim konceptima predstavljaju preodgojne mogućnosti resocijalizacije koje se prvenstveno sastoje od: stjecanja obrazovanja, kvalitetnog provođenje slobodnog vremena, razvoja moralnih crta ličnosti te stjecanja radnih navika. Poseban oblik zatvorskog tretmana je i moralno-pedagoški odgoj i obrazovanje. Taj oblik ima „meta“, „nad ulogu“ te se prožima kroz sve ostale oblike tretmana. Naime, konačni cilj svakog rada, stjecanja obrazovanja ili kvalitetnog provođenja slobodnog vremena zatvorenika, prvenstveno je razvijanje pozitivnih, društveno prihvatljivih crta ličnosti. Moralno-pedagoški odgoj i obrazovanje je ključan alat za razvoj poželjnih crta ličnosti, svrha mu je razviti i njegovati određeni stupanj moralnog prosuđivanja koji će omogućiti pojedincu prilagodbu u društvenu zajednicu unutar i izvan zatvora (Milutinović, 1977).

Obrazovanje

Hrvatska, kao i europska i svjetska iskustva pokazuju kako većina zatvorske populacije ima relativno nisko obrazovanje (Lochner, 1999, Galli i sur., 2012, Macanović i Nadarević, 2014). Uloga obrazovanja je dvojaka, ono služi prevenciji (obrazovaniji ljudi čine manje zločina) te također može poslužiti i kao sredstvo za razvoj moralnog prosuđivanja te usvajanja poželjnih stavova i vrijednosti (Milutinović, 1977). Obrazovanje, kao oruđe resocijalizacije, ima tri funkcije: kompenzacijsku - zatvorenicima pruža zadovoljavanje neostvarenih obrazovnih potreba; adaptacijsku - pomaže pojedincu da se lakše prilagodi na životu u zatvoru, te razvojnu - omogućuje zatvoreniku da ostvari svoje kreativne potencijale (Macanović i Nadarević, 2014). Također, nerijetko se događa da zatvorenici kroz stjecanje obrazovanja postaju manje anksiozni, impulzivni te generalno tolerantiji, a smanjena je i stopa recidivizma (Steurer i Smith, 2003; MacKenzie, 2006). Povelja temeljnih prava EU (2010) naglašava pravo svake osobe na obrazovanje. Zatvor je stoga obvezan strukturirati provođenje opismenjavanja i strukovnog obrazovanja te omogućiti usvajanje dodatnih radnih vještina zatvorenika (Zakon o izvršenju kazne zatvora, članak 14.). Također, svaka osoba mlađa od 21 godine, koja je bez osnovnoškolskog obrazovanja ima pravo i obvezu steći taj oblik obrazovanja bez obzira gdje se nalazila. Ministarstvo obrazovanja RH odobrilo je sljedeće programe za kaznene

ustanove: program za osnovno školovanje odraslih, osposobljavanje za osnovne poslove u kuharstvu, pomoćni kuhar, pomoćni kuhar – konobar i dr. (Jukić i Radaković, 2016). Dva neovisna istraživanja, provedena 2013. (Jukić i Radaković, 2016) i 2016. godine (Sabljo) u osječkom zatvoru ukazuju na nezadovoljstvo zatvorenika ponudom obrazovnih mogućnosti. Što se tiče visokoškolskog obrazovanja, postoje određeni preduvjeti koje zatvorenik mora ispuniti kako bi pristupio toj razini; samostalno mora snositi trošak obrazovanja te ustanova mora zadovoljiti određene sigurnosne uvjete. U Hrvatskoj nije ustaljena praksa visokoškolskog obrazovanja unutar penoloških ustanova, no iskustva iz SAD-a ukazuju na pozitivne aspekte razvijanja izvrsnosti kroz sveučilišnu nastavu te jačanja samopouzdanja i pozitivnih crta ličnosti zatvorenika (Amstrong i Ludlow, 2016). Potporu toj tvrdnji daje i Clarck (2016), koji kroz meta analize longitudinalnih istraživanja u Velikoj Britaniji dolazi do zaključka kako viši stupanj obrazovanja znači manju šansu recidivizma zatvorenika. Slična iskustva u norveškim zatvorima, opisuju i Eike-land, Manger i Hetland (2007), te Robinson (2013).

Rad u zatvoru

Preduvjet uspješne resocijalizacije svakako je i stjecanje pozitivnih radnih navika koje će osobi pružiti odmak od kriminalnih aktivnosti te ju kroz profesionalno osposobljavanje usmjeriti u društveno korisnom smjeru. Nezaposlenost i nesudjelovanje u radu značajan je prediktor recidivizma (Gendreau i sur.,1998) Izloženost radnim obvezama pomaže u procesu adaptacije na zatvorsku kaznu, ali bi trebao i pomoći zatvorenicima u lakšem pronalaženju posla nakon izlaska iz zatvora (Hamlyni i Lewis, 2000). Penološke su ustanove kroz službe zatvorskog tretmana dužne organizirati strukturirane oblike radnih osposobljavanja unutar zatvora (tečajevi, radionice, seminari...) (Milutinović, 1977). Beneficije rada i radne rehabilitacije, koje služe resocijalizaciji ličnosti, su višestruke: stvaranje radnih navika, samokontrola, razvoj interpersonalnih vještina. Hrvatska penološka praksa prati svjetske trendove i organizira radne grupe unutar ustanova. Unatoč tomu, istraživanja pokazuju kako zatvorenici smatraju da u zatvoru nedostaje radnih programa i mogućnosti radnih prekvalifikacija (Jukić i Radaković, 2016; Sabljo, 2016). Korisnost radnih programa u zatvorima potvrđuje i istraživanje Marilyn, Smitha i Smitha (2007) koji su istraživali uspješnost PIECP-a, *Prison Industry Enhancement Certification Programa*. Istraživanje provedeno na preko 6000 zatvorenika pokazuje kako su se sudionici toga programa u pravilu rjeđe vraćali kriminalu te su isto tako uglavnom brže pronašli posao poslije izlaska iz zatvora.

Provođenje slobodnog vremena

Janković (1973, str. 30) slobodno vrijeme definira kao koncept koji „...može koristiti zdravlju, razvoju karaktera, služi kao preventivno sredstvo protiv kriminaliteta, a za razvijanje moralnih kvaliteta...“, što ukazuje i na potrebu strukturiranja kvalitetnog provođenja slobodnog vremena zatvorenika, ali i na veliki resocijalizacijski potencijal

slobodnog vremena. Naime, ako se ono isplanira i programira u svrhu usvajanja pozitivnih crta ličnosti i korekcije negativnih, slobodno vrijeme može postati alat resocijalizacije. Tri su funkcije slobodnog vremena unutar zatvora: odmor od svakodnevnih zadataka unutar ustanove, razonoda koja pridonosi osjećaju ispunjenosti i zadovoljstva te najbitnija funkcija - razvoj ličnosti. Upravo zbog razvojne funkcije, na slobodno vrijeme u zatvoru se može gledati kao na resocijalizacijski alat, koji pruža preodgojnu korekciju zatvorenika. Kvalitetno provođenje slobodnog vremena u zatvoru odvija se kroz organizaciju aktivnosti kao što su: sportske manifestacije, vjerski obredi, literarni odjeli, glazbeni i umjetnički odjeli... Jukić i Radaković (2016) navode rezultate istraživanja iz 2013. godine prema kojima uglavnom mlađi ispitanici rado sudjeluju u organiziranim slobodnovremenskim aktivnostima. Isto tako radije participiraju u športskim i vjerskim aktivnostima, te u slobodno vrijeme koriste kulturne sadržaje ustanove. Slične rezultate daje istraživanje iz 2016. godine u istom zatvoru (Sabljó, 2016). Ispitanici izjavljuju kako žele sudjelovati u sukonstrukciji slobodnovremenskih aktivnosti, te smatraju kako kvalitetno provođenje slobodnog vremena može poslužiti u prevenciji od kriminala (Sabljó, 2016). Frey i Delaney (2008) na uzorku od 1770 zatvorenika u SAD-u, dokazuju da sportske slobodnovremenske aktivnosti u zatvoru pomažu pri kontroli temperamenta, smanjenju tenzija između zatvorenika, sveopćem poboljšanju samokontrole te pridonose zdravijim odnosima i zdravijem životnom ambijentu u ustanovi. Slične pozitivne učinke u procesu resocijalizacije postiže i čitanje/korištenje zatvorske knjižnice u slobodnovremenskom prostoru (Lehmann, 2000).

Mogućnost resocijalizacije i kazna

U suvremenim penološkim ustanovama dolazi do nesrazmjera i sukoba dviju ideja, ideje o kazni i ideje o resocijalizaciji, preciznije radi se o konfliktu kazne i ciljeva zatvorskog tretmana. S jedne strane, zatvorenik bi, kroz kaznu, trebao biti podvrgnut neugodi zbog svojih nedjela koje je počinio na slobodi, a s druge pak strane, kod njega se istovremeno trebaju razviti pozitivne crte ličnosti, koje će ga voditi ka resocijalizaciji (Majovšek, 2001). Prema Deamsu (2015) sukobljavaju se tradicionalna penološka praksa, koja na prvo mjesto stavlja kaznu i zatvor vidi prvenstveno kao mjesto pokore za zatvorenika, i post-disciplinarna zatvorska praksa. Ideja vodilja potonje je pripremiti zatvorenika za život poslije zatvora te omogućavanje kvalitetne reintegracije u društvo. Današnja dvojaka uloga zatvora te sukob kazne i resocijalizacije bitno smanjuje konkretne mogućnosti za preodgoj u penalnim ustanovama. Naime, zatvorske službe i sve zatvorsko osoblje moraju birati kako će se postaviti i u kojem će pravcu usmjeravati svakodnevni život i preodgojnu praksu u zatvoru, odnosno moraju balansirati između kazne i resocijalizacije. Zbog tih razloga određeni zatvori mogu staviti veći fokus na provedbu kazne te ograničiti zatvoreniku određene mogućnosti za resocijalizaciju (npr. uskraćivanje ili neorganiziranje raznih tečajeva, radionica, neorganiziranje aktivnosti slobodnog vremena, ukidanje određenih obrazovnih ili slobodnovremenskih beneficija i sl. (Deams, 2015). Istraživanje i projekt provedeni u danskim zatvorima, tijekom

2010. – 2012. godine, upućuju na sve veću potrebu preorijentiranja zatvorske kulture s kazne na tretman, komunikaciju te obostranu i dobrovoljnu suradnju između djelatnika ustanove i zatvorenika pri čemu je to jedini (ali i teži) put koji jamči smanjenje recidivizma te podizanje želje za sudjelovanjem u aktivnostima koje vode do uspješne resocijalizacije (Petersen i sur., 2012). Smjer i kasnije mogućnosti za resocijalizaciju u zatvoru ovisit će prvenstveno o dvjema zatvorskim službama, službi osiguranja i službi zatvorskog tretmana u kojoj sudjeluju andragozi. Služba zatvorskog osiguranja nerijetko zna koristiti silu pri čemu se onemogućuje stvaranje pozitivnih crta ličnosti i demotivira zatvorenike za sudjelovanje u zatvorskim aktivnostima te tako smanjuje mogućnosti resocijalizacije istih. Zatvorenici se zbog prekomjerne upotrebe sile povlače u sebe ili izražavaju bunt povećanim nasiljem i odbijanjem suradnje (Douglas i Caulfield, 2014). Stoga se isti autori, kroz svoje istraživanje provedeno u Engleskoj (u zatvoru Grendon), zalažu za drugačiji vid kontrole i suradnje između službe osiguranja i zatvorenika. Zaključuju kako se kroz igranje uloga, dinamično osiguranje i kontrolu kroz razgovor (suprotnosti klasičnim načinima kontrole koje se baziraju na upotrebi sile) može postići kontrola koja neće ometati stvaranje pozitivnih crta ličnosti kod zatvorenika (Douglas i Caulfield, 2014). Iduća krucijalna služba o kojoj direktno ovise mogućnosti za resocijalizaciju zatvorenika je služba zatvorskog tretmana. Ona je „srce“ terapijskog rada sa zatvorenicima koje pruža i organizira mogućnosti za resocijalizaciju. Djelatnici zatvorske službe tretmana provode sve do sada spomenute aktivnosti te su u stalnom kontaktu sa zatvorenicima. Indikativno je da će razina sudjelovanja zatvorenika u aktivnostima ovisiti i o osobinama djelatnika tretmana. Naime, poželjne osobine djelatnika tretmana povećavaju želju zatvorenika za sudjelovanjem u raznim resocijalizacijskim aktivnostima (Kranjčević, 2013). Može se zaključiti kako će mogućnosti za resocijalizaciju zatvorenika direktno ovisiti osobinama djelatnika zatvorskog tretmana. S obzirom na sve ranije rečeno postavlja se pitanje koje osobine djelatnika zatvorskog tretmana zatvorenici smatraju poželjnima? Istraživanja zatvora u Osijeku iz 2013. i 2016. godine mogu pružiti odgovor na to pitanje. Naime, rezultati istraživanja (Kranjčević, 2013; Sabljo, 2016) pokazuju da ispitanici (zatvorenici) od djelatnika zatvorskog tretmana žele prvenstveno visok stupanj stručne osposobljenosti, komunikativnost, otvorenost i susretljivost, visok prag na frustraciju te velik stupanj fleksibilnosti, suosjećanje i empatiju. Interesantno je istaknuti da obje ispitane skupine od djelatnika zatvorskog tretmana traže upravo one osobine koje oni sami trebaju ostvariti kroz proces resocijalizacije. Komunikacija između osoblja i zatvorenika je presudna za stvaranje pozitivne ili negativne zatvorske klime. Pozitivna psihosocijalna klima, zbog osjećaja zadovoljstva koji izaziva kod zatvorenika, može postati i „tretmanska klima“ te se u njoj uspješnije odvijaju tretmanski programi (Mejovšek, 2002). Percepcija psihosocijalne klime zatvora vrlo je značajna okolinska determinanta ponašanja zatvorenika u svakodnevnom životu, a u odnosu na ponašanje zatvorenika predstavlja važan prediktor ponašanja.

Zaključak

Resocijalizacija, krajnji cilj zatvorskog tretmana i penološke andragogije predstavlja koncept kroz kojeg pojedinac uklanja negativne crte ličnosti, crte koje su ga dovele u konflikt s društvom i zakonom, te ih kroz aktivan, izvana strukturiran i vođen rad andragoga mijenja društveno poželjnim osobinama, koje će mu pomoći u samoostvarenju, bez sukoba s društvom. U suvremenom je svijetu evidentna potreba preorijentiranja uobičajene zatvorske kulture s kazne na tretman, komunikaciju te obostranu i dobrovoljnu suradnju između djelatnika ustanove i zatvorenika, andragoški osmišljen pristup koji vodi ka smanjenju recidivizma i uspješnijoj resocijalizaciji. Teorijsko-komparativne analize i rezultati mnogih istraživanja jasno upućuju na navedeno. Nažalost, uvidom u dostupne podatke indikativno je kako puni potencijal raznih oblika zatvorskog tretmana u RH nije do kraja ispunjen. Smatramo kako bi se ulaganjem, prvenstveno u ljudski potencijal, educiranje i zapošljavanje andragoških djelatnika ostvarilo podizanje kvalitete zatvorskih tretmana koji bi onda mogli pružiti više mogućnosti za resocijalizaciju unutar svojih ustanova. Problem resocijalizacije u zatvorima recentno je i nedovoljno istraženo područje rada andragoga u kojem se ispreplitanjem andragogijskih spoznaja i andragoških iskustava andragoga zaposlenih u penalnim ustanovama pomaže definiranju čimbenika kvalitetnog penalnog tretmana koji bi ujedno predstavljali i putokaz ka unapređivanju cjelokupnog kaznenog sustava.

Literatura

- Amstrong, R., Ludlow, A. (2016). Educational Partnerships Between Universities and Prisons: How Learning Together can be Individually, Socially and Institutionally Transformative. *Prison service Journal*, 225(1), 9-18.
- Andrilović, V., Matijević, M., Pastuović, N., Pongrac, S., Špan, M. (1985). *Andragogija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bonta, J., Gendreau, P. (1990). Reexamining the cruel and unusual punishment of prison life, *Law and Human Behaviour*, 14, 374-372.
- Bouillet, D., Uzelac, S. (2007). *Osnove socijalne pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga.
- Clark, R. (2016). How education transforms: Evidence from the experience of Prisoners' Education Trust on how education supports prisoner journeys. *Prison service Journal*, 225(1), 3-9.
- Coyle, A. (1994). *The Prisons We Deserve*. London: Harper Collins.
- Cullen, J., Hadjivassiliou, K., Hamilton, E., Kelleher, J., Sommerlad, E., Stern, E. (2002), Review of Current Pedagogic Research and Practice in the Fields of Post-Compulsory Education and Lifelong Learning, FINAL REPORT, Revised Submitted to the Economic and Social Research Council by The Tavistock Institute, <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00003147.htm> Pristupljeno: 22.12.2016.

- Deams, T. (2015). Between human standards and institutional efficiency: The regulation and deregulation of strip-searches in Belgium. *Prison service Journal*, 222 (1), 40-47.
- Douglas, S., Caulfield, L. (2014). Relinquishing control? An exploration of the experiences of staff working in a Therapeutic Community prison. *Prison service Journal*, 213 (1), 24-30.
- Eikeland, O., Manger, T., Herland, H. (2007). Education of prison inmates: course experience, motivation, and learning strategies as indicators of evaluation. *Educational Research and Evaluation*, 14(3), 201-214.
- Europski parlament i Europska Komisija (2010). Povelja o temeljnim pravima Europske Unije. Bruxelles: Vijeće Europe.
- Frey, J., Delaney, T. (2008). The Role of Leisure Participation In Prison. *Journal of Offender Rehabilitation*, 23(1), 79-89.
- Galli, F., Zuccaro, A., Malloggi, N., Pappalardo, V., Rangoni, D. (2012). Istruzioni degli adulti, Rapporto di monitoraggio 2012. Firenze: Indire.
- Gendreau, P., Goggin, C., Gray, G. (1998.). Case Need Domain: Employment. *Forum on Corrections Research*, 10 (3), 16-19.
- Hamlyn, B., Lewis, D. (2000). Women Prisoners: A Survey of their Work and Training Experience in Custody and on Release. Research Study 208. London: Home Office.
- Janković, V. (1973). Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi. Zagreb: Pedagoško–književni zbor.
- Jukić, R., Radaković, V. (2016). *Educational Work in Penal Institutions. 5th International Scientific Symposium, Economy of Eastern Croatia - Vision and Growth.* / Mašek Tonković, A. (ur.). Osijek : Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku 421-431.
- Knežević, M. (2007). Penologija u socijalnom radu (i socijalni rad u penologiji). Zagreb: Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada, Zavod za socijalni rad.
- Knowels, M., Holton, E., Swanson, R. (2015). The adult learner. London and New York: Routledge.
- Lehman, V. (2000). Prison librarians needed: a challenging career for those with the right professional and human skills. *IFLA Journal*, 26 (2) ,123-127.
- Lochner, L. (1999). Education, Work, and Crime: Theory and Evidence. Rochester: University of Rochester.
- Macanović, N., Nadarević, D. (2014). Penološka andragogija. Banja Luka: Europski defnologija centar.

- Marilyn, C., Smith, M., Smith, C., (2007). Factories Behind Fences: Do Prison „Real Work“ Programs Work? *National Institute of Justice Journal*, 257 (1), 32-35.
- Mejovšek, M. (2002). *Uvod u penološku psihologiju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Milutinović, M. (1977). *Penologija*. Beograd: Savremena administracija.
- Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske. *Zakon o izvršavanju kazne zatvora*. Narodne novine, br. 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 125/11, 56/13, 150/13.
- MacKenzie, D. L. (2006). *What Works in Corrections: Reducing the Criminal Activities of Offenders and Delinquents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Monts, B. (2000). *Andragogy or Pedagogy: A Discussion of Instructional Methodology for Adult Learners*. Illionis: Illionis State University.
- Ogrizović, M. (1956). *Osnovi penološke andragogije*. Zagreb: Izdanje Škole DDUP NRH.
- Petersen, J., Jensen, M., Nielsen, N., Jarvad, G., Mamsen, J., Horslund, O. (2012). *Punishment and resocialization*. Aalborg University: The Faculty of Humanities.
- Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Zagreb: Naklada Slap.
- Robinson, C. V. (2013). *From Bars to Textbooks: Bringing Higher Education Behind Bars*. In: *Proceedings of the 12th Annual South Florida Education Research Conference*. Plakhotnik, M.S., Nielsen, M. (ur.), 195-200.
- Sabljo, M. (2016). *Odgoj i obrazovanje odraslih u penološkim ustanovama*. Osijek: Filozofski fakultetu u Osijeku (diplomski rad).
- Savičević, D. (1989). *Koncepcija obrazovnih potreba u andragogiji*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Sechrest, L., White, E., Brown, D. (1979). *The Rehabilitation of Criminal Offenders: Problems and prospects*. Washington, D.C. : National Academy of Sciences.
- Steurer, S. J. & Smith, L.G. (2003). *Education Reduces Crime: Three-State Recidivism Study Executive Summary*. Correctional Education Association. www.ceanational.org/PDFs/EdReducesCrime.pdf Pristupljeno: 20.01.2017.

PENOLOGICAL ANDRAGOGY - PRISON TREATMENT AND POSSIBILITIES THE RESOCIALIZATION OF PRISONERS

Renata Jukić and Marin Sabljo

Abstract

In today's (post)postmodern, insecure world, there is a continuous increase in the number of prison population, which increases the need for research and development of the penological andragogy. In most modern world countries the inmate population, upon leaving the prison, experiences an exclusion from the wider community, and such a group of people often ends up on the margins of society or they relapse and turn back to crime. This extremely vulnerable group of people should be approached by carefully implementing the andragogic insights and legitimacy through everyday work. The possibilities for resocialization within a penitentiary institution will primarily depend on the variety of types of prison treatment, and on the attitudes of a prison service (security service, prison treatment service) towards the prisoners and their sentence. Also, the factors mentioned above are the factors that will directly influence the motivation of prisoners to participate in the offered resocialization opportunities in the facility. The aim of this paper is to give an overview of the contemporary forms of resocialization in penitentiary institutions. There is a relatively small number of recent research on this topic in the world, and this paper provides an insight into the notions that can contribute to the development of andragogic science in the area of penological andragogy.

Keywords: education, penological andragogy, resocialization, prison service